

МУЗИКАЛНИТЕ ИНСТРУМЕНТИ /ОРГАНОЛОГИЯ/

Зурната е най-богата от всички инструменти.

Демчо Куртов

Сяко дърво не може звук да даде.

Юсуф Лиманов

СИСТЕМАТИЗАЦИЯ

Зурната, позната по българските земи, е дървен духов инструмент, който според систематичната класификация на Хорнбостел и Закс може да се отнесе към групата аерофони /4/, (собствено) духови инструменти /42/, от типа шалмай (обой) /422/ с две езичета /422.1/, (единичен) отделен обой /422.11/, с конически канал и пръстови отвори – № 422.112 от систематическата таблица [Хорнбостел & Закс, 1987:254-259]. Сходна на зурната в България, зурната в Турция е поставена в групата свирки с двойна тръстикова пластинка (*писка*), с конически, стъпаловиден или със стъпаловиден и конически отвор (*цев*) /422.112.2/ [Picken, 1975:485].

Систематиката на българските народни музикални инструменти на Вергилий Атанасов (по принципа за естеството на трептящата материя и според исторически сведения за появата на видовете музикални инструменти) включва зурната в основната група Аерофони, от типа Аерофони с насрещно удрящи се пластинки – езичета, с пръстови отвори, с резонаторна тръба [Атанасов, 1977:135].

Дървените духови инструменти с двойна тръстикова пластинка са едни от най-древните и най-широко разпространени в света. Те са познати навсякъде, освен в Америка и тропическа Африка, от най-дълбока древност [Reck, 1997:118]. Според Закс инструментът от тази група *шалмай* е съществувал през новокаменната епоха [Атанасов, 1977:39]. Подобни на зурната инструменти са част от музикалните култури на древен Египет, Асировавилония, Древна Гърция, Китай и Индия през металната епоха.

От древния гръцки *авлос* и индийски *шанай* до днешната зурна на Балканите съществува нещо общо между различните двойно тръстикови духови инструменти. То е свързано с общия принцип на звукоизвличане. Не толкова с външната форма на инструмента, колкото с вътрешното пространство, където трепти звукът. Произвежданият от двойнопластинковите инструменти звук има общи характеристики – той е носов, режещ, силен – и това вероятно определя употребата на тези инструменти в идентични ситуации в различни музикални култури. Коничната турска зурна и “музикалните ѝ братя и братовчеди” от Северна Африка, Средния Изток, Азия се използват при сватби, погребения, семейни празници, фестивали, чествания; тибетската *rgya-glin*, китайската *so-na* и японският инструмент с цилиндрична форма *hichiriki* озвучават религиозни и дворцови церемонии [Reck, 1997:119]. Общото между зурната и нейните близки и далечни роднини по света е, че тези инструменти се използват за свирене в открити пространства и пред големи аудитории.